

A SZAKSZERVEZETI KÖZPONTI KÖNYVTÁRAK IGAZGATÓI TANÁCSÁNAK MUNKÁJÁRÓL

SEREGI ISTVÁN

A Szakszervezeti Központi Könyvtárak Igazgatói Tanácsa formailag az 1979 szeptemberében Miskolcon megtartott szakszervezeti központi könyvtárak igazgatóinak értekezletén mondta ki megalakulását. Működésének kezdete azonban másfél évvel korábbra, 1978 márciusára, a szolnoki összejövetelre nyúlik vissza. Hosszú idő után először ezen az értekezleten tárgyaltak olyan kérdéseket, amelyek a szakszervezeti könyvtárak működésének jövőjét meghatározhatják. Ilyenek például: a tanácsi és a szakszervezeti könyvtáraknak az eddigieknél szorosabb együttműködése, a szakszervezeti és az üzemi műszaki könyvtárak kooperációja, illetve a lehetőségek szerinti szervezeti egyesítése ott, ahol ez a célszerűbb; a kórházi betegkönyvtári szolgáltatás létrehozása, valamint a könyvtárosképzés és -továbbképzés tervei.

Ezen a tanácskozáson szilárdult meg az a már korábban is hangoztatott igény, vélemény, hogy szükség van a központi könyvtárigazgatók rendszeres, éves program szerint működő, a legfontosabb és az időszerű kérdéseket napirendre tűző megbeszéléseire.

Itt vetődött fel ismét, hogy számba kellene venni, hogy mit értek el az 1971 márciusi SZOT elnökségi állásfoglalás és irányelvek megjelenése óta a szakszervezeti könyvtárak, és mit kell tenniük a továbbfejlődés érdekében a mozgalom irányító szerveinek, a könyvtárak fenntartóinak és támogatóinak.

Mindezek, a könyvtárak eddigi tevékenységét és jövőjét magukban foglaló kérdések, valamint a szervezeti problémák is tovább forrtak, munkáltak mind a könyvtárakban – a hálózati központok és a tagkönyvtárak dolgozóiban – mind pedig a SZOT-ban. Ennek eredményeként a SZOT kulturális, agitációs és propagandaosztálya, a saját országos irányítómunkájának segítésére 1979 januárjában létrehozott egy szűkebb munkacsoportot, az osztály mellett működő *könyvtári szakbizottságot*. Tevékenysége javaslattevő, de operatív jellegű is. Elemző tanulmányokat, tervezeteket készít, amelyeket megvitatásra az Igazgatói Tanács elé terjeszt. E testület egyetértése után pedig a szakbizottság vezetője, aki a SZOT kulturális osztályának a könyvtárügyei foglalkozó munkatársa, eljuttatja jóváhagyásra, intézkedésre a Kulturális Osztályra, ha szükséges a felsőbb szervezethez, testülethez. A könyvtári szakbizottság tehát kettős kötődésű: egyrészt a SZOT kulturális, agitációs és propagandaosztályához, másrészt az Igazgatói Tanácshoz kapcsolódik.

Az Igazgatói Tanács pedig elnökének képviselete révén az Országos Könyvtárügyi Tanácshoz.

A Szakszervezeti Központi Könyvtárak Igazgatói Tanácsa véleményező és javaslattevő testület. Tagja minden megyei és (Budapesten) szakmai hálózati központi könyvtár

igazgatója. Feladata, hogy tevékenységével, javaslataival segítse a munkahelyi közművelődési könyvtárak munkáját, fejlődését. Ezért szükséges, hogy éves terv szerint dolgozzon, olyan kérdéseket tárgyaljon meg, olyan javaslatokat dolgozzon ki, amelyek mind a szakszervezeti könyvtári rendszer, mind pedig – ennek révén – az egész magyar könyvtárügy javát szolgálják.

1979 januárjában a SZOT könyvtári szakbizottsága „Az alapelvek és követelmények korszerűsítése” című javaslatot tárgyalta. Ez összegezte a szakszervezeti könyvtárakból a SZOT elnöksége 1971-es állásfoglalásának módosítására beérkezett javaslatokat. A szakbizottság megállapította, hogy a SZOT elnökségének az 1971-es „Alapelvek és követelmények a szakszervezeti könyvtárak távlati tervezéséhez” c. dokumentuma rendkívüli mértékű segítséget adott a könyvtárak fejlesztéséhez. Az elvek most is érvényesek, de az új könyvtári tvr. a különböző újabb határozatok és rendeletek szükségessé teszik az Alapelvek kiegészítését, módosítását. De szükségessé vált a szakszervezeti könyvtárak szervezeti és működési szabályzatának a megújítása is, illetve az 5/1978.(XII.12.)MM sz. rendelet alapján a hálózati központoknak és az önálló könyvtáraknak, saját feladataik és adottságaik alapul vételével egyedi szabályzatok kidolgozása. Nem kevésbé fontos az is, hogy minden könyvtárnak (a nem főfoglalkozású könyvtárossal működő letéteket kivéve) saját ügyrendje és munkarendje legyen.

Az Igazgatói Tanács 1979 szeptemberi ülésén tárgyalta meg az Alapelvek módosításának, a szervezeti és működési szabályzat megújításának tervezetét. A Tanácsülés megállapította, hogy a szakszervezeti könyvtárhálózatok egységes ellátási rendszere kialakult, a hálózatok minden szintjén javultak a működési feltételek, s ennek következtében javult a szolgáltatások színvonala, s hogy a fejlődés nemcsak a számszerű eredményekben mutatkozik meg, hanem a munka tartalmában is. Rendszeres és céltudatos lett a könyvtárak szervező és propaganda munkája a fizikai dolgozók, a szocialista brigádok, az ipari szakmunkástanulók körében. Több könyvet kölcsönöznek az olvasók, több a színvonalas könyvtári rendezvény, jobb a tájékoztató tevékenység, intenzívebben segítik a szakszervezeti mozgalmi tevékenységet, nyitottabbá váltak a könyvtárak: nemcsak az üzemi közművelődés egyéb területeivel alakultak ki jó munkakapcsolatok, hanem az üzemen kívüli intézményekkel is együttműködnek, a szakszervezeti könyvtári hálózatok majdnem minden jelentős szolgálati posztján főfoglalkozású könyvtáros áll (1971 óta 59%-kal emelkedett a főfoglalkozású könyvtárosok száma). A fejlődés jó irányban halad, azonban üteme nem kielégítő. A szakszervezeti nevelő tevékenység nem nélkülözheti a korszerű könyvtárakat, de számításba kell venni azt is, hogy a körülményekből következően még hosszú ideig megmarad számos kis könyvtár is. Azonban a fő alapelv az, hogy tudományos megalapozottságú tervezéssel, az anyagi és személyi feltételek gyorsabb ütemű fejlesztésével alkalmasabbá kell tenni a könyvtárakat munkájuk színvonalának emelésére, a velük szemben támasztott igények korszerű kielégítésére.

A tanácsülés egyetértett a következő hosszabb időszak legfőbb fejlesztési céljaiban. Például hogy önálló könyvtárakat lehessen létrehozni már olyan munkahelyeken is, ahol 2000 dolgozónál kevesebbet, de legalább 1500-at foglalkoztatnak; hogy tovább kell növelni a főfoglalkozású könyvtárosok számát; hogy hatékonyan kell intézkedni a szakszervezeti könyvtárak jobb elhelyezése érdekében; gyarapítani kell az önálló könyvtárak

audio-vizuális felszereléseit; tágabb lehetőséget kívánatos teremteni a folyóirat-használat különböző formáinak.

Lényeges, hogy könyvtáraink fejlesszék tovább a szakszervezeti funkciójukból adódó információs tevékenységüket; erősíteni kell a szakszervezeti könyvtárak és a társadalmi szervezetek együttműködését. Szorosabb munkakapcsolat szükséges a tanácsi és a szakszervezeti könyvtárak között, s ennek keretében – az irányító szervek előzetes egyetértésével – az olyan településeken, amelyek megközelítése a letétet adó szakszervezeti könyvtárnak gazdaságtalan, ott vállaljanak szerepet az üzemek könyvtári ellátásában a tanácsi könyvtárak, és fordítva is: ahol a szakszervezeti könyvtár arra alkalmasabb, ott az biztosítsa a lakóhelyi ellátást. Budapesten létre kell hozni a jelenleg központi könyvtár nélkül működő szakmák szakmaközi központi könyvtárát. A 2000 dolgozónál kevesebbet foglalkoztató üzemekben – amennyiben ennek feltételei megvannak – közös szakszervezeti-műszaki könyvtár létesítése ajánlatos, főfoglalkozású könyvtárossal. (A szakszervezeti könyvtári alapelvek és követelmények korszerűsítéséről *André Miklós* írt részletesen a *Könyvtáros* 1980/5. számában 253–256.p.).

Az Igazgatói Tanács 1980 májusában Debrecenben tartott ülésén „A szakszervezetek és közművelődési intézményeinek művelődéspolitikai feladatai a következő ötéves időszakban” című tájékoztatót vitatta meg, majd ehhez kapcsolódva a magyar könyvtárügy távlati cselekvési és fejlesztési programját, különös figyelemmel azokra a fontosabb észrevételekre, amelyeket a szakszervezeti könyvtárak tettek az első fogalmazványhoz. Egyetértett azzal, hogy a javaslat kiemelt jelentőségűnek tartja a munkásszálláson lakók, a bejáró dolgozók, a szakmunkástanulók könyvtári ellátását, a körzeti könyvtárak hármas funkcióját, a tanácsi könyvtárakkal való együttműködést, a kórházi betegkönyvtárak tevékenységének fellendítését, s hogy a többfunkciójú könyvtárakat a gazdasági és a könyvtári érdekek együttes figyelembe vételével szükséges kialakítani. Úgy ítélik meg, hogy az Igazgatói Tanácsnak is jelentős része van abban, hogy a *SZOT elnöksége, 1980. szeptember 29-én határozatot hozott a könyvtárak továbbfejlesztésére. A szakszervezeti közművelődési könyvtárak tartalmi fejlesztésének alapelvei, szervezeti és működési rendszere címmel. Ennek nyomán készítette el a SZOT kulturális, agitációs és propagandaosztálya az irányelveket: A szakszervezeti könyvtárak egyes típusainak feladatai és működési feltételei (normatívái).* (E két dokumentum egy füzetben 1981-ben megjelent.)

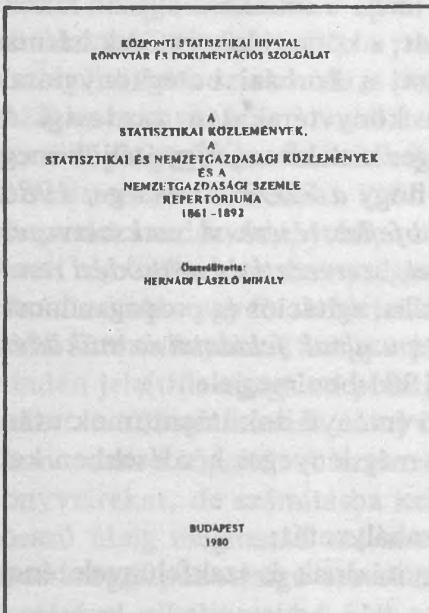
E nagy jelentőségű, hosszabb időszakra meghatározó érvényű dokumentumok után, ezek szellemében az Igazgatói Tanácsnak a közeljövőben még lényeges kérdésekben kell döntenie és javaslatokat tennie az irányító szervek felé:

- mindenekelőtt ki kell dolgoznia saját működési szabályzatát;
- foglalkoznia kell a szakszervezeti könyvtárak irányításának és szakfelügyeletének kérdéskörével;
- javaslatot szükséges készítenie a szakszervezeti könyvtárak szolgáltatásainak bővítésére;
- ajánlásokat kell tennie a munkahelyi könyvtárosok továbbképzésének rendszerére.

Az igazgatói tanácsnak az a törekvése, hogy ne csak hivatalos munkakapcsolatai legyenek, hanem tevékenységét, állásfoglalásait – közvetlen módon – szélesebb körben is

ismerjék a szakszervezeti mozgalomban. A tanács tagjai legutóbb 1980 októberében fejthették ki a tanács álláspontját a legfontosabb kérdésekről, azon az országos értekezleten, amelyet a SZOT Kulturális, Agitációs és Propaganda Osztálya szervezett. Ezen „A szakszervezeti könyvtári hálózatok tevékenységéről és feladatairól” tárgyaltak az SZMT-k és az ágazati szakszervezetek kulturális osztályvezetői, a központi könyvtárak igazgatói, önálló és letéti könyvtárosok, néhány nagyüzem szakszervezeti titkára és gazdasági vezetője részvételével.

Az Igazgatói Tanács tagjainak igyekezetén kívül továbbra is szükség van mindarra a segítségre, amit eddig is megkapott a SZOT-tól, a Művelődési Minisztérium Könyvtári Osztályától és az Országos Széchényi Könyvtár Könyvtártudományi és Módszertani Központjától.

SZÁMITÓGÉPPEL KÉSZÜLT REPERTÓRIUMOT adott ki a KSH könyvtára, amely IBM 370-es számítógéppel, TEXT-PAC programcsomag szerint készült. A repertórium két részből áll:

- szerzői betűrendes rész (egy szerző tanulmányai, cikkei, közleményei stb. időrendben követik egymást),
- KWOC-index (a keresőoszlop egy-egy releváns szava alatt a bibliográfiai tételek (szerző nélkül) időrendi sorrendben találhatóak. A KWOC-index egy-egy cím minden releváns szavának betűrendi helyén közli a teljes címet és a lelőhelyet).

A számítógépes megoldás miatt a repertórium több szempontból eltér a hagyományos úton előállított repertóriumoktól, így pl. klasszikus értelemben vett bibliográfiai része nincsen, az azonosítás csak a folyóirat kézbevitelével történhet meg. Ezért

a repertórium csupán a kereséshez segédeszköz. Hiányzik néhány ékezetes betű, diakritikus jel és más szokásos könyvtári jel. Az együvé rendezés érdekében néhol kisebb-nagyobb változtatásra volt szükség a címben is: régies írásmód (pl. gymnasiumaink) és a ma már nem használt kifejezések (pl. lébészeti – légköri) miatt. A felsorolt hiányosságokat a számítógép adta előnyök remélhetőleg ellensúlyozzák.